

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

František Popelka

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ

Katedra trestního práva

Trestní odpovědnost mladistvých

Bakalářská práce

Criminal Liability of Juvenile

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Petra DUPÁKOVÁ

AUTOR PRÁCE

František POPELKA

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Rokycanech, dne 01.03.2022

.....
František POPELKA

ANOTACE

Tématem mé bakalářské práce je trestní odpovědnost mladistvých, jejímž cílem je poskytnout celkový pohled na uvedenou problematiku. Ve stručnosti se budu zabývat historickým vývojem této problematiky, vymezím základní pojmy, včetně základních zásad a vyložím základy kriminality mladistvých. Budu analyzovat platnou právní úpravu odpovědnosti mladistvých, čímž je zákon o soudnictví ve věcech mládeže, včetně jejího významu, fungování a sdělení odlišností od obecné trestněprávní úpravy, nevyjímaje zohlednění restorativní justice této problematiky. Práci doplním o komparaci české právní úpravy se zahraniční a stávající českou právní úpravu institutů trestního řízení ve věcech mladistvých zhodnotím de lege lata a de lege ferenda.

KLÍČOVÁ SLOVA

trestní odpovědnost * mladistvý * provinění * zákon o soudnictví ve věcech mládeže * restorativní justice * rozumová a mravní vyspělost

ANNOTATION

The topic of my bachelor thesis is criminal liability of juveniles, the aim of which is to provide an overall view of the issue. Briefly, I will deal with the historical development of this issue, define the basic concepts, including the basic principles, and explain the basics of juvenile delinquency. I will analyze the current legislation on the liability of juveniles, which is the Act on Juvenile Justice, including its meaning, functioning and communication of differences from the general criminal law, as well as the consideration of restorative justice in this issue. I will supplement the thesis with a comparison of the Czech legislation with the foreign and existing Czech legislation of the institutes of criminal proceedings in juvenile matters de lege lata and de lege ferenda.

KEYWORDS

criminal proceeding * juvenile * wrongdoing * juvenile justice law * restorative justice * intellectual and moral maturity

Obsah

Úvod	6
1 Historický vývoj	8
1.1 Trestní odpovědnost mládeže do r. 1852	8
1.2 Přelom 19. a 20. století	10
1.3 Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb.	11
1.4 Trestní zákonodárství nad mládeží od roku 1950	12
2 Základní pojmy	14
2.1 Mládež	14
2.2 Dítě	14
2.3 Mladistvý	15
2.4 Protiprávní čin	15
2.4.1 Provinění	15
2.4.2 Trestný čin	16
2.4.3 Čin jinak trestný	16
2.5 Opatření	17
2.5.1 Výchovná opatření	17
2.5.2 Ochranná opatření	18
2.5.3 Trestní opatření	19
2.6 Orgány činné podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže	20
2.7 Nutná obhajoba mladistvého	21
3 Základní zásady vztahující se k soudnictví ve věcech mládeže	23
3.1 Zásady hmotně právní	23
3.2 Zásady procesně právní	24
4 Základy kriminality mladistvých	27
5 Analýza platné právní úpravy odpovědnosti mladistvých v ČR	31

5.1	Trestní odpovědnost obecně	31
5.2	Trestní odpovědnost mladistvých	32
5.2.1	Věk	33
5.2.2	Posuzování přičetnosti	34
5.2.3	Posuzování rozumové a mravní vyspělosti	35
5.3	Sankcionování mladistvých pachatelů	37
5.4	Restorativní justice	38
5.5	Zánik trestní odpovědnosti	39
5.5.1	Účinná lítost	40
5.5.2	Promlčení trestního stíhání	41
6	Zahraniční právní úpravy trestní odpovědnosti mladistvých	43
6.1	Německo	44
6.2	Rakousko	46
6.3	Slovensko	48
7	Úvahy de lege lata a de lege ferenda	50
	Závěr	52
	Seznam použité literatury	54
	Seznam tabulek	58

Úvod

Trestní odpovědnost mladistvých je velmi rozsáhlou problematikou. Jedná se o dosti diskutované téma, kdy v souvislosti s pokrokem doby vyvstává otázka efektivity v současnosti platného zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, který tuto problematiku v současné době řeší, přičemž je v České republice platný již téměř 20 let bez provedení zásadnějších změn.

Jsem služebně zařazen jako vrchní inspektor policie ČR na obvodním oddělení, kde zpracovávám trestní spisy a s delikventní mládeží se setkávám poměrně často, proto jsem si vybral toto téma. Ve své bakalářské práci se věnuji tomuto tématu se zaměřením na rozbor současné právní úpravy zabývající se problematikou trestní odpovědnosti mladistvých.

Rozhodl jsem se, že cílem mé práce bude poskytnout celkový pohled na komplexní právní úpravu soudnictví ve věcech mládeže a zejména podmínky upravující trestní odpovědnost mladistvých pachatelů za spáchání trestného činu.

Bakalářská práce je obsahově členěna do 7 kapitol. V první kapitole se stručně věnuji historii vývoje trestního zákonodárství nad mládeží na českém území, od středověku, přes období sjednocování trestněprávních předpisů v rámci rakouské říše k trestnímu zákoníku z roku 1852, dále zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží až po současný zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. V následujících kapitolách vymezují relevantní pojmy uvedené problematiky, kterými jsou m. j. dítě, mladistvý, protiprávní čin mladistvého, opatření ukládána mládeži a orgány činné v trestním řízení nad mládeží. Dále jsem vymezil základní zásady vztahující se k soudnictví ve věcech mládeže, a to hmotněprávní a procesně právní. Věnoval jsem se základům kriminality mladistvých, nejčastější páchanou trestnou činností mládeže, včetně statistiky páchané trestné činnosti mladistvých za poslední roky.

V páté kapitole, která je stěžejní částí mé práce, se zabývám charakteristikou trestní odpovědnosti jak v obecné rovině, tak následně rozbořím dílčími aspekty

a rozdílů odpovědnosti mladistvých od odpovědnosti dospělých, a to, jak se posuzuje věk, přičetnost a rozumová a mravní vyspělost. Část této kapitoly věnuji otázce sankcionování mladistvých a restorativní justici při přístupu postihu trestné činnosti mladistvých.

Další kapitolou mé práce se věnuji komparaci české právní úpravy se zahraniční, konkrétně s německou, rakouskou a slovenskou úpravou. V poslední kapitole současnou právní úpravu zákona o soudnictví ve věcech mládeže v České republice analyzuji de lege lata a de lege ferenda.

V práci je užita metoda analytická doplněna metodou komparativní.

1 Historický vývoj

1.1 Trestní odpovědnost mládeže do r. 1852

Většina starověkých společností podrobovala stejným trestním procedurám nedospělé pachatele jako dospělé a ukládala jim stejné tresty. Hammurabiho zákoník, první psaný před více než 2 000 lety, upravoval postih pachatelů úmyslných a neúmyslných deliktů na právní zásadě *lex talionis*, což je oko za oko, a to bez ohledu na věk pachatele.¹ Na území Čech, Moravy a Slezska dlouhodobě chyběla jednotná kodifikace trestního práva a platilo právo obyčejové, přičemž neexistovala žádná právní úprava, která by řešila právní postavení nedospělých provinilců. Existovalo mnoho různých obyčejů a norem, v nichž byly ve středověku rozlišovány pouze dva věkové stupně, a to nedospělost a dospělost, avšak na hranici odlišující tyto dva věkové stupně nebyl jednotný názor.

V Čechách se se dle zemského práva až do 16. století dospělost určovala podle tělesné vyspělosti, a to úředním ohledáním osoby. Na Moravě už v 15. století se rozlišovala dospělost dosažením určitého počtu let, přičemž byla dospělost ještě hodnocena jinak, a to podle pohlaví či stavu osoby. Neplatilo zde ale jednotné pravidlo, věk pachatele z hlediska trestněprávní odpovědnosti v těchto dobách zpravidla sloužil jen jako určitá polehčující okolnost, která se vyznačovala zmírněním trestu.²

V českých zemích bylo trestní právo upraveno v zákoníku Koldínově z roku 1579, který byl také závazný pro moravské země až od konce 17. stol. U všech soudů zemí České koruny postup řízení již sjednotil trestní zákoník císaře Josefa I. (*Constitutio Criminalis Josephina*) přijatý v roce 1707.³ Pachatelovo mládí bylo všeobecně prohlašováno za polehčující okolnost, kdy chlapec ve věku do osmnácti let a dívka ve věku do patnácti let se považují za mladé, a proto

¹ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 8. ISBN 80-85638-00-2.

² VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 15. ISBN 80-85638-00-2.

³ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 7. ISBN 978-80-7251-333-8.

nedostatečného rozumu. Takoveto nedospělé osoby nesměly být mučeny a neměly svědeckou způsobilost.⁴

Velký význam pro oblast trestního soudnictví nad mládeží měl hrdelní řád císařovny Marie Terezie (Constitutio Criminalis Theresiana) z roku 1768, kde byl pachatelův věk považován za velmi důležitý údaj v rozhodování ve věcech nedospělých pachatelů. Řád určil kategorie podle věku pachatele v souvislosti s trestní odpovědností, a to děti bez trestní odpovědnosti do sedmi let, nedospělce se sníženou trestní odpovědností ve věku od čtrnácti let a mladistvé s plnou trestní odpovědností do šestnácti let věku.⁵

Trestní odpovědnost v dětském věku upravovaly i další zákony, které byly vydány po Theresianě a různě měnily věkové hranice s vyloučenou trestní odpovědností či uváděli další polehčující okolnosti. Až v rakouském trestním zákoně z roku 1852 byla prvně jako polehčující okolnost uvedena zmenšená přičetnost nedospělců, přičemž rozdělil mládí z hlediska trestní odpovědnosti na tři období obdobně jako Theresiana, a to na:

- ❖ dítě do dovršení desátého roku – období naprosté nepřičetnosti – období úplného vyloučení trestní odpovědnosti,
- ❖ nedospělý od desátého do dovršení čtrnáctého roku – období zmenšené přičetnosti – období zmenšené trestní odpovědnosti,
- ❖ mladistvý od čtrnáctého do dovršení dvacátého roku věku – období mírnějšího trestání.⁶

Tímto rakouským trestním zákonem tedy platila absolutní beztrestnost až do dovršení deseti let věku. Potrestání zavřením mohli být již nedospělí, kteří spáchali zločin, a to ve zvláštním oddělení věznice v délce jednoho dne do šesti měsíců, avšak museli být odděleně od dospělých. Také byli umísťováni do polepšoven, kde byli společně s opuštěnými dětmi nebo dětmi ve výchově zanedbanými. Od čtrnáctého roku byl pak mladistvý již plně trestně odpovědný. Jako polehčující

⁴ ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 15. ISBN 80-210-1643-4.

⁵ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 16. ISBN 80-85638-00-2.

⁶ ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 17. ISBN 80-210-1643-4.

okolnost v ovlivnění druhu a výměry uvaleného trestů, které nesměly přesáhnout v trest smrti nebo doživotního věznění, byl ale stanoven věk osob do dvaceti let.⁷

1.2 Přelom 19. a 20. století

V tomto období se začala projevovat snaha společnosti lépe řešit problematiku ohrožené delikventní mládeže. Stávající právní úprava byla kritizována a hodnocena jako jedna z nejzanedbanějších částí trestního zákona s problematikou mládeže. Ve společnosti vznikala otázka vlivu výchovy mládeže na její delikventní chování, a proto byl v roce 1910 rakouskou vládou vytvořen návrh nového rakouského samostatného trestního zákona, a to o zacházení s mladistvými a jejich ochraně. Návrh byl několikrát přepracován, i se zavedením zvláštních soudů pro mladistvé, tato zásadní reforma ale nebyla naplněna. Trestní zákon se však vzhledem k rozpadu Rakouska-Uherska v roce 1918 zákonem nestal. V tomto roce došlo k vzniku samostatné Československé republiky, přičemž v Čechách, na Moravě a ve Slezsku stále platil rakouský trestní zákoník a na Slovensku s Podkarpatskou Rusí uherský trestní zákoník.⁸ Po vzniku Československa probíhaly snahy o novelizaci úpravy trestního práva nad mládeží. Důvodem o rychlou novelu zákona, byl prudký nárůst trestné činnosti mládeže po 1. světové válce. Snahy o reformu vyústily v nový samostatný zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. z. a n. ze dne 11. března 1931, který nabyl účinnosti dne 1. října 1931 pro celou Československou republiku. Tento zákon nahradil veškeré znění rakouských a uherských trestních zákonů zabývajících se problematikou mládeže.⁹

⁷ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 18. ISBN 80-85638-00-2.

⁸ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 18-19. ISBN – 80-85638-00-2.

⁹ ZBORNÍK, František, Petr KOTULAN a Jan ROZUM. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a zahraničí*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 6. ISBN 80-86008-27-4.

1.3 Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb.

Zákon č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, vycházel osnovy zákona z roku 1922, ale také se inspiroval zahraničními právními úpravami, a to konkrétně úpravou německou a rakouskou. Tento zákon sjednotil právní úpravu soudnictví ve věcech mladistvých na celém území Československa. Samotný zákon byl vybudován na moderních zásadách a myšlenkách, kdy hlavní myšlenkou bylo omezení trestání mladistvých s předností mladistvé vychovávat a polepšovat. Soudu byla poskytnuta možnost zjistit příčiny protiprávního jednání delikventa, osobní či rodinné poměry, jeho rozumovou vyspělost, a následně zajistit jeho polepšení a řádnou výchovu, a to vše za účasti pracovníků sociální péče mládeže.¹⁰ Trestné činy mladistvých byly posuzovány mírněji, kdy byl dáván důraz na odlišení dospělých a nedospělých pachatelů.¹¹

Zákonem byla stanovena věková hranice trestní odpovědnosti dosažením čtrnáctého roku věku, která byla považována za určitý mezník ve vývoji mladistvého. Bylo stanoveno, že osoba, která v době spáchaného činu nedovršila čtrnáctého roku věku, není trestně odpovědná.¹² V ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, byla vymezena kategorie mladistvých, což byly osoby, které v době spáchaného činu překročily čtrnáctý, ale nedovršily osmnáctý rok svého věku a kromě určených odchylek byly trestně odpovědné.¹³ V tomto věku mladistvého se již předpokládalo, že mají dostatečný mravní i rozumový základ, aby si mohl uvědomovat důsledky svého jednání. Zákon již ve svém ustanovení § 2 odst. 2 formuluje myšlenku podmíněné přičetnosti, která je závislá na stupni vývoje mladistvého. Stanoví, že mladistvý není trestně odpovědný také v případě, kdy nemohl v době činu pro značnou

¹⁰ ZBORNÍK, František, Petr KOTULAN a Jan ROZUM. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a zahraničí*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 7. ISBN 80-86008-27-4.

¹¹ ROZUM, Jan. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 2. ISBN 80-86008-16-9.

¹² Ustanovení § 1 odst. 1 zák. č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

¹³ Ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží

zaostalost rozpoznat jeho bezprávnost nebo řídit své jednání podle správného rozpoznání.¹⁴

V ustanovení § 3 se již setkáváme s pojmem provinění, který označuje trestný čin spáchaný mladistvým.

Důležitá v tomto zákoně byla myšlenka samotné ochrany mladistvých, přičemž zákonodárci preferovali výchovná opatření před trestní represí. Kromě množství odchylek od obecných trestních předpisů, mimo jiné např. snižování horní a dolní hranice dočasných trestů na svobodě na polovinu, kdy horní hranice nesměla překročit pět let a dolní hranice více než rok, až po upuštění vůbec od trestního stíhání, byla v zákoně komplexně upravena otázka ochranných opatření. Rozeznával tři stupně: ochranný dozor, ochranná výchova rodinná a ochranná výchova ústavní. Tato opatření neměla určitou délku trvání, ale trvala do splnění jejich účelu, nejdéle však do dosažení jednadvacátého roku věku (uvedeno v ustanovení § 11 a § 12 zák. č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží).¹⁵

1.4 Trestní zákonodárství nad mládeží od roku 1950

Zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 byl zrušen a nahrazen trestním zákonem č. 86 z roku 1950, kterým byla problematika mladistvých vrácena zpět do trestněprávních předpisů. Zrušily se veškeré soudy pro mládež a také úřadovny pro péči o mládež.¹⁶ Zákonodárci se s celou problematikou mládeže vypořádali pouze v osmi ustanoveních, kdy z těchto stojí pouze jedno za zmínku, a to ustanovení § 58, které upravuje podmínky upuštění od potrestání mladistvého. Soud upustil od potrestání pouze za podmínek, pokud mladistvý nemohl z omluvitelného důvodu plně rozpoznat, kdy je jeho jednání pro společnost nebezpečné, jednalo o trestný čin menšího významu a mladistvý, který byl sveden příležitostmi nebo těžkými rodinnými, či osobními poměry, mladistvý pod vlivem jiné

¹⁴ ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 37. ISBN 80-210-1643-4

¹⁵ VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992, s. 23-24. ISBN 80-85638-00-2.

¹⁶ ROZUM, Jan. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 6. ISBN 80-86008-16-9.

osoby nebo ze své nerozvážnosti se dopustil trestného činu menšího významu, nebo soud předpokládal, že ochrannou výchovou splní účel trestu.¹⁷

V dalších letech byly snahy o úpravu problematiky trestního zákonodárství nad mládeží. S případnou úpravou bylo spojeno úsilí rozšíření výchovných opatření pro mladistvé pachatele. Toto se nepodařilo, a to ani reformou trestního práva po roce 1989 a legislativní úroveň problematiky soudnictví ve věcech mládeže se výrazně nezměnila. Jelikož byla potřeba vzniku nového a samostatného trestního systému problematiky mládeže. Na předloze nového zákona o soudnictví ve věcech mládeže v roce 1997 začala pracovat skupina odborníků, a to v rámci komise ustanovené při ministerstvu spravedlnosti. Tato skupina na počátku roku 2000 vypracovala první neoficiální podobu nového zákona o soudnictví nad mládeží.¹⁸ Vládou byl tento záměr nového zákona schválen i včetně paragrafového znění, ale poslanecká sněmovna jej projednala a schválila až v roce 2003. Senát společně s prezidentem republiky nový zákon s problematikou mládeže podpořil a schválil. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., (dále jen ZSM) dne 25. června 2003 byl přijat s nabytím účinnosti dnem 1. ledna 2004, který je s několika novelizacemi platný až do současné doby.¹⁹

¹⁷ ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 78-79. ISBN 80-210-1643-4.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 13-14. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹⁹ ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, s. 13-14. ISBN 978-80-7251-333-8.

2 Základní pojmy

K celkovému náhledu na právní úpravu soudnictví ve věcech mládeže a na samotné podmínky upravující trestní odpovědnost mladistvých pachatelů za spáchání provinění, je důležité si přiblížit význam relevantních pojmů. Pro toto dané téma jsem vybral tyto nejpodstatnější pojmy.

2.1 Mládež

Podle ZSM se mládeží rozumí veškeré osoby ve věku do osmnácti let. Samotný pojem mládež je nadřazeným dalším dvěma skupinám osob, a to skupinu tvořenou dětmi ve věku do patnácti let a skupinu tvořenou mladistvými ve věku od patnácti až osmnácti let. Rozdělení do těchto dvou skupin je významné pro určení, v jakém systému odpovědnosti budou osoby posuzovány a jaké budou následky jejich protiprávních jednání.²⁰

2.2 Dítě

Pojem dítě podle ZSM zahrnuje osoby, které v době spáchání činu jinak trestného nedovršily patnáctého roku věku i let.²¹ Podle ustanovení § 89 odst. 1 ZSM je osoba ve věku do patnácti let trestně neodpovědnou. Trestně odpovědnou se stává osoba až následující den po patnáctých narozeninách, neboť patnáctý rok věku je dovršen až uplynutím dvacáté čtvrté hodiny dne narozenin.²²

Zde bych doplnil informaci ohledně odlišného vymezení tohoto pojmu v ZSM a v obecné právní úpravě trestního zákoníku (dále jen TrZ), kde je v ustanovení § 126, pokud trestní zákon nestanoví jinak, dítě ve věku mladší osmnácti let.

²⁰ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 7. ISBN 80-7201-4-93-5.

²¹ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) ZSM

²² ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2004, s. 700. ISBN 80-7179-829-0.

2.3 Mladistvý

Ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) ZSM, nám uvádí, že mladistvým se stává osoba dovršením patnáctého roku věku a nepřekročením osmnáctého roku věku. Novelou ZSM z roku 2019 se rozšířil výklad pojmu mladistvý, kdy „*se má za to, že mladistvým je i ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku, ale u něhož není možné bez důvodné pochybnosti určit, že v době spáchání provinění překročil osmnáctý rok věku*“. Za mladistvého se podle ustanovení § 139 TrZ možno považovat pachatele až dnem, který následuje po dni, kdy pachatel dovršil patnáctý rok věku. Za mladistvého se považuje až do dne svých osmnáctých narozenin.²³

2.4 Protiprávní čin

Rozlišujeme tři druhy protiprávních činů pro účely problematiky odpovědnosti mládeže a soudnictví ve věcech mládeže ZSM. Protiprávním činem ve smyslu tohoto zákona je provinění, trestný čin a čin jinak trestný.

2.4.1 Provinění

Takto je označován trestný čin, kterého se dopustil mladistvý. Tento pojem je definován v ustanovení § 6 ZSM. Jedná se pouze o jiné označení trestného činu, nejde tedy o samostatnou kategorii trestných činů. Když se mladistvý dopustí jakéhokoliv trestného činu, vždy se užije pouze jednotného pojmenování, a to provinění. Provinění není nijak kategorizováno, tzn. že čin, který by u dospělého pachatele bylo možno označit jako přečin, zločin nebo zvlášť závažný zločin, je v souvislosti s protiprávním jednáním mladistvého nazýván provinění.²⁴ Pojem provinění, už z jazykového hlediska není takové výrazné odsouzení pachatele a představuje menší stigmatizující účinek, než je samotný pojem trestný čin.

²³ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 10. ISBN 978-80-7400-350-9.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 14. ISBN 80-7201-4-93-5.

U provinění je důležité, že musí vykazovat shodné znaky jako u trestného činu, a to znaky uvedené v zákoně – znaky skutkové podstaty provinění, což je objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka. Dalšími znaky jsou věk, přičetnost, u mladistvého rozumová a mravní vyspělost. Současně musí být nebezpečný pro společnost, kdy se vyžaduje stupeň nebezpečnosti pro společnost vyšší než malý.²⁵

2.4.2 Trestný čin

Je protiprávní čin, označen trestním zákonem za trestný a vykazuje znaky v tomto zákoně uvedené.²⁶ Kromě této definice trestného činu je dále upřesněn ustanovením § 111 TrZ, kde je uvedeno, že pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, rozumí se trestným činem i jeho příprava, pokus, organizátorství, návod a pomoc. Podle trestní sazby stanovené trestním zákonem rozlišujeme přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny. Na přečiny trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou trestné činy, které nejsou přečiny. Na zvláště závažné zločiny je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí minimálně deset let.²⁷ Trestný čin může spáchat pouze trestně odpovědná dospělá osoba.

2.4.3 Čin jinak trestný

Činem jinak trestným rozumíme čin, který je v daném případě beztrestný, avšak v jiném případě a za jiných okolností by trestný byl. ZSM jako čin jinak trestný označuje čin, u nějž chybí minimálně jeden z obecných znaků trestného činu, a to přičetnost, věk či u mladistvých pachatelů rozumová a mravní vyspělost. O čin jinak trestný se jedná i tehdy, pokud byl spáchaný za okolností vylučujících

²⁵ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 15. ISBN 80-7201-4-93-5.

²⁶ Ustanovení § 13 odst. 1 TrZ

²⁷ Ustanovení § 14 TrZ

protiprávnost anebo čin, u kterého chybí zavinění pachatele, která je podmínkou trestní odpovědnosti.²⁸

2.5 Opatření

Následky protiprávních činů mladistvých se označují termínem opatření, který vyjadřuje specifickou povahu společenské reakce na protiprávní činy mládeže. Jejich největším smyslem jsou výchovné, léčebné a ochranné prvky, které jsou uskutečňované formou kontroly, dohledu a v krajním případě i formou izolace. Velký důraz se klade na pozitivně motivační působení na mladistvého. ZSM zavedl odstupňovaná opatření, která je možné mladistvému pachateli za spáchané provinění uložit a jedná se o výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření.²⁹

2.5.1 Výchovná opatření

Jedná o nejmírnější druh opatření, které lze uložit mladistvým za protiprávní jednání. Mladistvého by tato opatření měli usměrňovat jeho způsob života a tím podporovat zajištění jeho dobré výchovy.³⁰ Jejich smyslem je vytváření podmínek pro další zdravý slušný rozvoj mladistvých provinilců a preventivní působení na jeho budoucnost.

Výchovnými opatřeními jsou:

- ❖ dohled probačního úředníka
- ❖ probační program
- ❖ výchovné povinnosti
- ❖ výchovná omezení
- ❖ napomenutí s výstrahou

²⁸ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 7. ISBN 80-7201-4-93-5.

²⁹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 8. ISBN 978-80-7478-848-2.

³⁰ Ustanovení § 15 odst. 4 ZSM

Soud pro mládež rozhodující v trestní věci mladistvého v hlavním líčení ve věci samé, není povinen vyžadovat souhlas mladistvého při ukládání těchto opatření. Je zde ale výjimka při uložení probačního programu, kde povinnost vyžadovat souhlas vyplývá z ustanovení § 17 odst. 2 písm. c) ZSM. Se souhlasem mladistvého lze uložit výchovné opatření již v průběhu trestního řízení. Tímto je umožněná nejrychlejší možná výchovná intervence po spáchání provinění. Toto zároveň může přispět k tomu, že další trestní řízení vůči mladistvému z hlediska ZSM již nebude účelné.³¹

2.5.2 Ochranná opatření

Jsou trestněprávní sankcí, jejímž cílem je svým specifickým způsobem zajistit ochranu společnosti. Ochranná opatření jsou určitou újmou a omezením osobní svobody a práv toho, komu jsou uložena. Jejich uložení je možné i trestně neodpovědným mladistvým, na rozdíl od výchovných a trestních opatření.³²

Ochrannými opatřeními jsou:

- ❖ ochranné léčení
- ❖ zabezpečovací detence
- ❖ zabrání věci
- ❖ zabrání části majetku
- ❖ ochranná výchova

Účelem ochranných opatření, je kladně ovlivnit mladistvého, a to jeho duševní, mravní a sociální vývoj a současně ochránit společnost před páchaním provinění mladistvými.³³

³¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře sp. zn. 14 To 130/2004 ze dne 15. dubna 2004

³² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 65. ISBN 978-80-7478-848-2.

³³ Ustanovení § 21 odst. 1 ZSM

Cílem ukládání ochranných opatření je odstranit nebo alespoň zmírnit riziko spáchání dalšího protiprávního jednání mladistvých, tzv. recidivy, nikoli morálně odsoudit spáchaný čin.³⁴

2.5.3 Trestní opatření

Jde o nejpřísnější druh trestněprávních následků za spáchané provinění, kdy tato trestní opatření jsou shodná s tresty pro dospělé, avšak s preventivní a výchovnou funkcí. Některé druhy z povahy věci pro mladistvé byly vyloučeny (propadnutí majetku, zákaz pobytu, ztráta čestných titulů a vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti) nebo jsou upraveny (např. peněžitě trestní opatření s podmíněným odkladem výkonu).³⁵ Na rozdíl od výchovných a ochranných opatření v sobě obsahují negativní hodnocení spáchaného činu a jeho pachatele a působí mu určitou újmu, jejímž prostřednictvím se sleduje splnění účelu stanoveného ZSM.³⁶

Trestními opatřeními jsou:

- ❖ obecně prospěšné práce
- ❖ peněžitě opatření
- ❖ peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- ❖ propadnutí věci
- ❖ zákaz činnosti
- ❖ zákaz držení a chovu zvířat
- ❖ vyhoštění
- ❖ domácí vězení
- ❖ zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- ❖ odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu
- ❖ odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem
- ❖ odnětí svobody nepodmíněné.

³⁴ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 213. ISBN 978-80-7400-350-9.

³⁵ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 72. ISBN 978-80-7478-848-2.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2004, s. 248. ISBN 80-7179-829-0.

Od trestního opatření, při splnění zákonem daných podmínek, může soud pro mládež upustit, a to za splnění stanovených podmínek v ustanovení § 11 odst. 1 ZSM. Jsou jimi spáchání provinění menší nebezpečnosti činu pro společnost, mladistvý jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě.³⁷ Nejvyšší soud České republiky k upuštění od uložení trestního opatření mladistvému ve svém usnesení sp. zn. 8 Tdo 128/2012 ze dne 22.02.2012 uvedl: „*Pro rozhodnutí soudu pro mládež o upuštění od uložení trestního opatření musí být podmínky, které jsou uvedeny v návěťě § 11 odst. 1 ZSM, splněny vždy všechny současně a vedle nich musí být zjištěna též alespoň některá z dalších podmínek uvedených alternativně pod písmeny a), b) nebo c) tohoto ustanovení. Jestliže některá z těchto podmínek není dána, nelze upustit od uložení trestního opatření mladistvému.*“

2.6 Orgány činné podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže

Podle ZSM jsou orgány činné uvedené v ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) tohoto zákona a jsou to policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež, které zastupují stát v řízení proti mládeži a jsou také definovány v ustanovení § 12 trestním řádu (dále jen TrŘ).³⁸ V zákonem stanovených případech je soudem pro mládež zvláštní senát, předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního nebo Nejvyššího soudu.³⁹ Soudy pro mládež vykonávají trestní soudnictví ve věcech mladistvých a posuzují činy jinak trestné spáchané dětmi mladšími patnácti let.⁴⁰ Tímto není však zavedena zvláštní kategorie soudů, jedná se pouze o zvláštní specializaci v rámci stávající senátů, jejichž soudci jsou specializováni na práci s mládeží.⁴¹ Soudci, státní zástupci i policejní orgány musí být speciálně vyškoleni pro zacházení s mládeží.⁴²

³⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 91. ISBN 978-80-7400-350-9.

³⁸ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 8. ISBN 978-80-7478-848-2.

³⁹ Ustanovení § 2 odst. 2 písm. d) ZSM

⁴⁰ Ustanovení § 4 ZSM

⁴¹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 15. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁴² JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 8. ISBN 80-7201-4-93-5.

V ustanovení § 2 odst. 2 písm. e) ZSM je dále vymezen také pojem obecný soud, a to jako jiný senát nebo samosoudce téhož soudu nebo jiný soud, který však na rozdíl od soudu pro mládež protiprávní činy mládeže vůbec neprojednává.

K řízení je místně příslušný ten soud, v jehož obvodu mladistvý bydlí. V případě, že mladistvý nemá stálé bydliště, je místně příslušný ten soud, v jehož obvodu se mladistvý zdržuje či pracuje. Tato odchylka od obecné právní úpravy TrŘ vychází z praktických zkušeností, podle kterých je konání řízení s mladistvým v místě jeho bydliště nejúčelnější, přičemž se zde dají nejsnáze zjišťovat okolnosti charakterizující osobu mladistvého a jeho poměry, na základě čehož je pak možné přistupovat individuálně k řešení jednotlivých věcí. Zde je nejlépe koordinovaná spolupráce s Probační a mediační službou, orgány sociálně-právní ochrany dětí i s rodinou mladistvého, proti němuž se řízení vede a výchovný účinek provedeného řízení zde bývá nejpůsobivější a zajištění dalšího působení na mladistvého i po jeho skončení.⁴³

2.7 Nutná obhajoba mladistvého

Veškeré orgány činné v trestním řízení jsou povinny mladistvého vždy poučit. Mladistvému se zejména sdělí jeho zákonná práva, které mu náleží podle ZSM, a tím mu i poskytnout plně tato práva uplatnit. V rámci celého trestního řízení musí orgány činné v trestním řízení brát zřetel na duševní vyspělost mladistvého včetně ohledu na jeho věk a zdravotní stav a na základě tohoto s ním zacházet, např. uzpůsobit poučovací povinnost, s čímž se pojí zásada specifického přístupu. V ustanovení § 42 odst. 2 ZSM je zakotveno právo mladistvého na nutnou obhajobu, protože mladistvé je třeba více chránit vzhledem k věku a duševní vyspělosti, oproti dospělým pachatelům.⁴⁴ Mladistvý musí mít obhájce, a to i v případě, pokud by zastoupení obhájcem odmítal a až do dovršení osmnácti let věku.⁴⁵

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 4/2018 ze dne 24. ledna 2018

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání Praha: Leges, 2018, s. 752. ISBN 978-80-7502-278-3.

Mladistvý musí být zastoupen již před okamžikem zahájení trestního stíhání, a to při užití opatření podle ZSM, včetně neodkladných a neopakovatelných úkonů. Pokud se jedná o prvotní výslech mladistvého, není možné zajistit vyrozumění obhájce a nelze tento úkon odložit, nemusí být zastoupen v tento okamžik obhájcem.⁴⁶ Odložit provedení tohoto úkonu nelze za situace, kdy jde o úkon, při kterém zjevně hrozí nebezpečí jeho zmaření nebo nebezpečí ztráty důkazního prostředku, jenž má tento úkon zajistit, nebo může způsobit snížení jeho důkazní hodnoty.⁴⁷

Jak již bylo uvedeno, mladistvý pachatel musí mít obhájce už před okamžikem zahájení trestního stíhání, při užití neodkladných a neopakovatelných úkonů, a to až do dovršení osmnácti let věku. Novelizací ZSM, která byla provedená zákonem č. 203/2019 Sb., bylo upraveno ustanovení § 42, které je věnováno právům mladistvého. Tento institut byl rozšířen o ustanovení § 42a, který upravuje nutnou obhajobu mladistvého. Nově se zde uvádí, že mladistvý musí mít ustanoveného obhájce až do dovršení jednadvaceti let věku, pokud to soud a v přípravném řízení státní zástupce považuje za vhodné k okolnostem případu a vzhledem k dosaženému stupni rozumové a mravní vyspělosti mladistvého.⁴⁸

⁴⁶ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 117-118. ISBN 978-80-7478-848-2.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 400. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁴⁸ Ustanovení § 42a odst. 2 ZSM.

3 Základní zásady vztahující se k soudnictví ve věcech mládeže

Důležitou strukturou každého zákona jsou zásady, kterými je zákon vybudován a určují charakter daného předpisu. V ZSM jsou výslovně a komplexněji definovány jednak obecné trestněprávní principy, tak základní zásady hmotného trestního práva, které se vztahují k trestní odpovědnosti a ukládání sankcí mladistvým a také základní zásady procesního trestního práva v řízení ve věcech mladistvých.⁴⁹ Nejdůležitější zásady soudnictví nad mládeží jsou vymezeny v stanovení § 3 ZSM, který obsahuje zásady hmotněprávní i procesněprávní.

3.1 Zásady hmotně právní

V ustanovení § 3 odst. 1 ZSM je stanoven zákaz retroaktivity k tíži mladistvého pachatele a také zásada zákonitosti.⁵⁰ Obě tyto zásady vycházejí z Listiny základních práv a svobod. Vyplývá z nich, že mladistvý nemůže být stíhán podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže za čin, který nebyl trestným v době jeho spáchání, ale jen pokud je to pro mladistvého příznivější.⁵¹ Dále jen zákon vymezí, které jednání je proviněním, činem jinak trestným, sankce za toto jednání a způsob jejich uložení. Udělené sankce mají vést k sociálnímu a duševnímu rozvoji, podpořit začlenění mladistvého do rodinného i sociálního prostředí a k předcházení protiprávní činnosti.⁵²

V zákoně je následně stanovena zásada ekonomie trestní represe, která výslovně preferuje alternativní postupy a opatření, ukládání výchovných a ochranných opatření před opatřením trestním. Trestní opatření má být užito jen tehdy, jestliže jiné postupy, zvláštní způsoby řízení či výchovná a ochranná opatření, nevedly k dosažení účelu zákona. Zvláštními způsoby řízení jsou odklony, k nimž je možno přistoupit v případě, že mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin,

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 9. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 9. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁵² ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 24-25. ISBN 978-80-7400-350-9.

vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků svého jednání. V případě potřeby se na mladistvém požaduje závazání se k chování, které omezuje možnosti spáchat dalšího provinění. V tomto případě lze v trestní věci mladistvého užít podmíněčného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání nebo narovnání.⁵³

Dále je zde stanovena zásada přiměřenosti (adekvátnosti) uloženého opatření vycházejících ze specifického přístupu k ukládání opatření na základě individualizace odpovědnosti mladistvého s přihlédnutím k jeho osobnosti toho komu je uloženo, s přihlédnutím k věku, mravní a rozumové vyspělosti a k povaze a závažnosti spáchaného činu. Tyto zásady se dále promítají s ustanovením § 55 ZSM, které orgánům činným podle tohoto zákona ukládají povinnost zjišťovat všechny skutečnosti významné pro posouzení osobních, rodinných i jiných poměrů mladistvého, aby mu mohlo být uloženo opatření co možná nejvhodnější pro jeho nápravu. Při uložení tohoto opatření, je zde zákaz diskriminace mladistvého pro jeho národní, sociální, politické či náboženské smýšlení, a to i jeho rodičů či širší rodiny.⁵⁴

3.2 Zásady procesně právní

Orgánům činným je podle ZSM v řízení s mladistvým a dítětem stanovena povinnost maximálně respektovat a postupovat přiměřeně s ohledem na jeho věk, zdravotní stav, rozumovou a mravní vyspělost, a to tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a působilo k předcházení jeho další protiprávní činnosti. K tomuto slouží spolupráce specializovaně vyškolených orgánů činných v řízení s orgánem sociálně právní ochrany dětí a s probační a mediační službou.⁵⁵

⁵³ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 25. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 25-28. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 28-29. ISBN 978-80-7400-350-9.

Další zásadou v řízení ve věcech mladistvých je ochrana soukromí, která se prolíná se zásadou presumpce nevinoty. Tímto je zajištěna ochrana mladistvého před negativními dopady řízení. Jedná se zde o zveřejňování informací o řízení s mladistvým, přičemž dle uvedených zásad má být identita mladistvého utajena. Řízení ve věcech mladistvých se vyznačuje zásadou neveřejnosti. Za postup v rozporu s touto zásadou se nepovažuje sdělení informací v průběhu řízení, které jsou důležité k dosažení účelu vedeného řízení, avšak osoby, které se informace dozvěděly, po poučení nesmí rozšiřovat⁵⁶

Aby řízení a uložené opatření mladistvému docílilo požadovaného výchovného efektu, je zde zásada včasného a rychlého projednání věci. Zejména vzhledem neukončenému rozumovému, mravnímu a sociálnímu vývoji dětí a mladistvých, je rychlá a jednoznačná reakce na provinění, může mladistvého převychovat a odvrátit ho od páchání dalších protiprávních činů. Opožděná reakce na spáchaný čin pak může být důsledkem snížení účinnosti řízení. Tato zásada však neznamená, aby orgány činné v řízení, nějak zanedbaly adekvátní postupy a účinné opatření při řádném objasnění věci.⁵⁷

Uspokojení potřeb poškozeného za způsobenou škodu protiprávním činem, je upraveno ustanovením § 3 odst. 7, který stanoví, že řízení má směřovat k náhradě škody jemu způsobené protiprávním jednáním mladistvého, nebo jiného přiměřeného, která by měla být přednostně. Nikde není uvedena povinnost náhrady v penězích, kdy je mladistvému dána možnost dohodnout se na uspokojení potřeb oběti protiprávního činu, nebo jiným způsobu narovnání následků jeho činu, např. uveřejnění omluvy.⁵⁸ V řízení je kladen důraz na výchovný efekt uloženého opatření, zejména, aby např. uhrazením škody zákonnými zástupci mladistvého toto nepostrádalo smysl.⁵⁹

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 29. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 30. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 30-31. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁵⁹ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13. ISBN 978-80-7478-848-2.

Poslední zásadou v ustanovení § 3 ZSM, ve kterém jsou uvedeny všechny základní zásady vztahující se k řízení ve věcech mládeže, je v odst. 8 uvedena zásada specializace a odbornosti. Požaduje se, aby orgány činné v řízení ve věcech mladistvých, kterým jsou soudci, státní zástupci a příslušníci policejních orgánů, byli vyškolení specializovaní odborníci a měli dostatek životních zkušeností se zvláštní přípravou na uvedenou problematiku s mládeží.⁶⁰

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 31. ISBN 978-80-7400-350-9.

4 Základy kriminality mladistvých

Trestná činnost mladistvých pachatelů vždy tvořila významný podíl v celkové kriminalitě v České republice. V boji proti samotné kriminalitě vůbec, je důležitá prevence u mládeže před pácháním další trestné činností, protože jejich jednání je předobrazem budoucí kriminality dospělých pachatelů. Lze předpokládat, že preventivní opatření u mladistvých budou mít větší účinnost a zabrání se rozvoji jejich kriminální kariéry.⁶¹

V poslední době trestná činnost mladistvých doznala velkých změn, a to v kvalifikovanější a závažnější formy páchání. Struktura trestné činnosti a způsob spáchání mládeží jsou velmi často ovlivňovány vývojovými prvky osobnosti, existencí kriminogenních prvků a schopností rozpoznat negativní jevy a tyto eliminovat. Mladiství se těmto podmínkám podřizují a vedou je ke spáchání různých kriminálních deliktů.⁶²

Nejčastějšími kriminogenními faktory a příčinami kriminálních faktorů mladistvých jsou:

- ❖ špatná rodinná výchova – rodinná výchova je základem ve formování mladého člověka a je rozhodující pro jeho mravní vývoj. V rodině by se měl mladý člověk učit úctu k základním principům a hodnotám společnosti. Pokud tato rodina nesplňuje, tak jsou zde u mladistvého větší předpoklady pro vznik kriminogenního prostředí. Nejčastějšími faktory pro vliv na kriminalitu mladistvého jsou, pokud pochází z rozvrácených rodin, rodiče jsou závislí na alkoholu nebo drogách, někdo z rodiny páchá kriminalitu, preferování aktivit rodičů před aktivitami dětí, pobyt dítěte v dětském domově a další;⁶³
- ❖ vliv party a okolí – jde o vliv na mladistvého starší osobou s již narušeným chováním, a to buď ze strany mládeže, ale i dospělého. V období dospívání dítě porovnává sebe s ostatními a mylně přijímá negativní vlivy (vzory) starších

⁶¹ MUSIL, Jan. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1992, s. 146. ISBN 80-7066-602-1.

⁶² STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 251. ISBN 978-80-7380-124-3.

⁶³ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 252. ISBN 978-80-7380-124-3.

v partě kamarádů, se kterými se setkává. Značnou roli zde hraje nevhodně využitý volný čas související s užíváním alkoholu a drog. Přirozenou vlastností člověka je sdružovat se v kolektivu a nejinak je tomu i u mladých osob, kteří mají touhu vyniknout nad okolím, být zajímavým a odlišovat se od ostatních, tak parta ho podporuje svojí anonymitou;⁶⁴

- ❖ špatné působení školy – pro mladého člověka je škola důležitou součástí výchovy, která vytváří jeho základní materiálové a citové hodnoty, a měla by jej doprovázet po celý život. Škola může do jisté míry působit na nedostatečné faktory rodiny a samotné dítě ovlivňuje osobností učitele a organizací školy. Zde patří mezi kriminogenní faktory nedostatečná docházka spojená se špatným prospěchem, arogantní přístup učitele k žákům, nevhodné chování žáků k učitelům, špatná spolupráce rodičů a také nedostatečná pedagogická činnost samotné školy. S tímto úzce souvisí neúplné vzdělání dítěte, které vede k podprůměrné inteligenci a nedostatku sebekritičnosti.⁶⁵

Orgány činné v trestním řízení, zejména policie České republiky, vede statistiky stíhaných dospělých i mladistvých osob. V 80. letech 20. století kriminalita mladistvých měla celkem setrvalý stav, a to průměrně 6 000 stíhaných mladistvých a kolem 4 000 pachatelů ve věku do 15 let. V 90. letech se tento stav změnil, a to podstatným vzestupem počtu pachatelů, přičemž mladistvých až dvojnásobně. V roce 1996 pachatelů mladších 18 let bylo více než 23 000. Od tohoto roku již kriminalita těchto mladých osob, pozvolna klesá, kdy v letech 1997-1998 se kriminalita mladých osob drží na hranici 20 000 osob. Na přelomu století již tato hranice poklesla na 18 000 osob a v roce 2004 je již těchto pachatelů pod hranici 10 000. V roce 2012 bylo evidováno 4 857 pachatelů mladších 18 let, z toho 72 % bylo mladistvých a 28 % dětí do 15 let.⁶⁶

⁶⁴ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 252-253. ISBN 978-80-7380-124-3.

⁶⁵ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 253-254. ISBN 978-80-7380-124-3.

⁶⁶ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 436-437. ISBN 978-80-7478-614-3.

Tabulka 1: Statistika kriminality mladistvých (Zdroj: www.policie.cz)

	Celková kriminalita	Násilná kriminalita	Mravnostní kriminalita	Majetková kriminalita	Hospodářská kriminalita
r. 2021	2155	458	278	757	62
r. 2020	2372	442	256	856	114
r. 2019	2572	498	340	939	118
r. 2018	2656	512	319	950	127
r. 2017	2636	467	252	1135	144

Jak již napovídá výše uvedená tabulka statistiky kriminality mladistvých, za poslední tři roky kriminalita lehce klesá. K tomuto mám ale názor takový, že na to měla určitý vliv novela TrZ ze dne 1.10.2020, m. j. zejména v ustanovení § 138 TrZ a změna hranice výše škody nikoli nepatrné, která je zvýšena na částku nejméně 10 000,- Kč a dále pandemie Covid-19 spojená s opatřením omezení volného pohybu osob. Za rok 2021 se mladiství pachatelé dopustili 2 vražd, 173 případů úmyslného ublížení na zdraví, 32 znásilnění, 177 pohlavních zneužití, 78 výtržnictví, 51 vydírání, 56 poškození cizí věci, 83 sprejerství, 152 loupeží, 45 podvodů, 208 maření úředního rozhodnutí, 25 dopravních nehod a 82 trestných činů souvisejících s výrobou či držením omamných a psychotropních látek. Toto jsou trestné činy s největším zastoupením kriminality mladistvých v ČR, kdy ostatní trestné činy jsou zastoupené v menším počtu spáchání.⁶⁷

Nejčastěji páchané trestné činnosti dominuje majetková kriminalita. Mladiství se většinou dopouštějí krádeží prostých, vloupání a kapesních krádeží. Z kriminalistické praxe je patrné, že v závislosti na věku je patrný pokrok v tipování objektů od nahodilé trestné činnosti až po organizování páchaní krádeží. Další

⁶⁷ Statistické přehledy kriminality za rok 2021 - Policie České republiky. [cit. 09.02.2022] [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>.

nejčastější formou je násilná kriminalita, kde významným znakem této trestné činnosti je stoupající stupeň brutality ve skupině a velmi často pod vlivem alkoholu.⁶⁸

Kriminalistické znaky mladistvých pachatelů se projevují zejména ve způsobu spáchání a v chování v průběhu vyšetřování. Věk výrazně ovlivňuje způsob spáchání, a to tím, že předurčuje stupeň rozvoje somatických a psychických vlastností pachatele, zkušenostních struktur a regulačních mechanismů. Mezi mladistvými a dospělými pachateli se projevují určité zvláštnosti, například ve výběru předmětu zájmu jsou jiné hodnoty než u dospělých. Trestná činnost je většinou páchána v partě a pod vlivem alkoholu. Mládež páchání trestné činnosti předem nepřipravuje a utajování činu nebo zahlazování stop bývá podceňováno, přičemž případným mladí delikventi svědkům vyhrožují užitím násilí. Většinou mladiství nekladou odpor, trestnou činnost doznávají, ale kryjí své spolupachatele.⁶⁹

⁶⁸ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 255. ISBN 978-80-7380-124-3.

⁶⁹ STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 257. ISBN 978-80-7380-124-3.

5 Analýza platné právní úpravy odpovědnosti mladistvých v ČR

5.1 Trestní odpovědnost obecně

Trestní odpovědnost je specifickým druhem právní odpovědnosti. Tímto rozumíme povinnost pachatele vůči státu se podrobit právním následkům svého protiprávnímu jednání.⁷⁰

Trestním zákonem je vymezeno, že je třeba prokázat existenci úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Sankce je možné ukládat pouze za protiprávní činy, které jsou zákonem označené za trestné a vykazuje znaky v tomto zákoně. Trestní odpovědnost a důsledky lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, v nichž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.⁷¹

Podle ustanovení § 25 TrZ vyplývá trestní odpovědnost osob dovršením patnáctého roku věku. S věkem pachatele a v závislosti na jeho biologickém a mentálním vývoji v českém trestním právu můžeme rozlišovat tři základní kategorie odpovědnosti:

- ❖ trestní neodpovědnost dětí mladších 15 let – úplná

Děti mladší patnácti let jsou podle českého trestního práva absolutně trestně neodpovědné (§ 89 ZSM, § 25 TrZ). U takového dítěte se předpokládá naprostá nezpůsobilost rozpoznávací a určovací;

- ❖ trestní odpovědnost mladistvých 15 až 18 let – relativní odpovědnost

U mladistvého ve věku patnáct až osmnáct let je trestní odpovědnost podmíněna potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti, kdy se předpokládá, že jeho vývoj postoupil a zpravidla za své činy trestně odpovídá, přičemž se používá mírnějšího trestání;

- ❖ trestní odpovědnost dospělých nad 18 let – plná odpovědnost

Dovršením věku osmnácti let vzniká trestní odpovědnost již v plném rozsahu. V tomto období může být trestní neodpovědnost dána pouze v důsledku duševní poruchy v době činu, a kde podle trestního zákoníku

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 26. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁷¹ Ustanovení § 12 a § 13 trestního zákoníku

proti osobám blízkým věku mladistvých se uplatňují některá zmírňující, či modifikující ustanovení.⁷²

5.2 Trestní odpovědnost mladistvých

ZSM upravuje podmínky odpovědnosti mladistvých za své protiprávní jednání, která jsou uvedena v trestním zákoně. Dále upravuje podmínky při ukládání opatření za protiprávní jednání, postup, rozhodování a výkon soudnictví nad mládeží.⁷³ V tomto zákoně se zavádí tzv. podmíněná či relativní trestní odpovědnost, a to po vzoru zákona č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, kde již byla v ustanovení § 2 odst. 2 uvedena podmínka rozumové vyspělosti.⁷⁴ Dle ustanovení § 5 odst. 1 ZSM je tedy za trestně odpovědného mladistvého pachatele považována pouze fyzická osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý a nepřekročila osmnáctý rok věku, je v době konání přičetná, což je definováno v ustanovení § 26 TrZ a její rozumový a mravní stupeň vyspělosti je na takové úrovni, aby mohla rozpoznat protiprávnost svého činu a ovládnout své jednání. Rozumová a mravní vyspělost dospívající osoby se posuzuje ve vztahu s normálním vývojem jeho vrstevníků ve společnosti. K vzniku trestní odpovědnosti mladistvého je nutné dosáhnout nejen stanoveným věkem a přičetností, ale je zde navíc i dosažení potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti. Pokud chybí, byť jen jeden z těchto základních znaků, protiprávní čin nemůže být kvalifikován jako provinění a mladistvý je v takovém případě trestně neodpovědný. V tomto případě je možno trestně neodpovědnému mladistvému, uložit ochranná opatření dle ustanovení § 21 ZSM.⁷⁵ Posuzování této rozumové a mravní vyspělosti se trestní odpovědnost mladistvých odlišuje od odpovědnosti dospělých osob.

⁷² ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 41. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁷³ § 1 odst. 1 ZSM

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 37. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁷⁵ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 17-19. ISBN 978-80-7478-848-2.

5.2.1 Věk

Již ustanovení § 25 TrZ uvádí, že osoba není trestně odpovědná, pokud v době spáchání protiprávního jednání nenaplnila patnáctý rok svého věku. Stejně nám ukládá i ustanovení § 89 ZSM, kde je uvedeno, že není trestně odpovědné dítě, které je mladší patnácti let svého věku. Důležité pro vznik trestní odpovědnosti je daný věk pachatele v době spáchání činu. Tedy trestní odpovědnost vzniká až dnem následujícím po dni patnáctých narozenin, pakliže čin spáchá ještě před dovršením této hranice, není pachatel za tento čin odpovědný.⁷⁶

Dítě, které je mladší patnácti let a dopustí se protiprávního činu, se v tomto případě dopustí činu, který se nazývá činem jinak trestným. Toto jednání je sice beztrestné, ale ZSM zahrnuje i opatření vůči těmto osobám, která jsou potřebná k jeho nápravě, výchově i k ochraně. V ustanovení § 93 ZSM jsou taxativně určeny právní následky spáchaného činu jinak trestného dítětem mladším patnácti let, kdy tyto jsou označeny jako opatření, které může soud pro mládež dítěti mladšímu patnácti let, který spáchal čin jinak trestný, uložit. Stejná opatření je možné uložit mladistvému, který není trestně odpovědný.⁷⁷

Osoba, která dovrší osmnáctého roku věku, se tedy stává plně trestně odpovědnou za své protiprávní jednání. Po dovršení tohoto věku je však ještě možná polehčující okolnost, a to spáchání činu ve věku blízkém věku mladistvých uvedená v ustanovení § 41 písm. f) TrZ. Vývoj osmnáctiletých osob nemusí být zcela ukončen, lze je stále posuzovat jako za mladistvé. Protože proces dospívání je u každé osoby individuální, zákon zde neuvádí, o kolik může věk pachatele převýšit věk osmnáct let, aby mu mohla být přiznána tato polehčující okolnost.⁷⁸

V rámci této kapitoly ohledně otázky věkové hranice trestní odpovědnosti nemám jasný názor na to, zda je či není třeba snížit stanovenou hranici. Myslím si, že současný zákon o soudnictví ve věcech mládeže umožňuje dostatek adekvátních

⁷⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 59. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 127. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 81-82. ISBN 978-80-7502-395-7.

reakcí na provinění spáchaná mladistvými a ve smyslu restorativní justice dává možnosti k jejich nápravě i bez užití prostředků trestní represe.

Avšak jako policista jsem se při výkonu služby nesčetněkrát setkal s případy, kdy poměrně závažnou protiprávní činnost páchají i mladší děti, na které se ani opatření, jež se mohou uložit dětem od dvanácti let, nemohou uplatnit. Jedná se v současné době většinou o individuální případy dětí, u kterých je jejich četnost jednání, agresivita a drzost vůči společnosti i orgánům činných trestních řízení dle mého názoru stupňující.

5.2.2 Posuzování přičetnosti

Trestně odpovědnou může být pouze osoba přičetná a je vymezena v ustanovení § 26 TrZ jako nepřičetnost. Není trestně odpovědný ten, kdo nemohl rozpoznat protiprávnost nebo ovládat své jednání, a to pro duševní poruchu, kterou trpěl v době spáchání protiprávního jednání. Uvedené podmínky musí být splněny současně, tedy schopnost rozpoznávací nebo určovací s duševní poruchou. Samotná duševní porucha nemůže být důvodem nepřičetnosti.⁷⁹ Její podmínkou je takový duševní stav, který umožňuje člověku rozpoznat protiprávnost a ovládat plně své jednání.

Příčetnost pachatele je vyloučena, pokud pachatel nebo i účastník pro duševní poruchu v době spáchání činu konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat a není zde rozhodující, kdy následek nastal nebo kdy měl nastat.⁸⁰ „Duševní poruchou se rozumí i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.“⁸¹ Tento výčet duševních poruch je pouze demonstrativní a pro neustálý pokrok a rozvoj medicíny je publikována a aktualizována mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 2022. Duševní, či psychická porucha je v širším pojetí označení pro

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 60. ISBN 978-80-7502-395-7.

⁸⁰ NOVOTNÝ, František, Josef SOUČEK et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 109. ISBN 978-80-7380-291-2.

⁸¹ Ustanovení § 123 TrZ

některé psychické procesy, které se projevují v myšlení, prožívání a v chování člověka, znesnadňující jeho fungování ve společnosti.⁸²

Podmínkou nepřičetnosti je dále to, že v důsledku duševní poruchy je vyloučena schopnost rozpoznávací nebo volní, která spočívá v absenci schopnosti ovládnout své jednání. Toto je dáno alternativně, přičetnost pachatele je vyloučena, ztratil-li pachatel v důsledku duševní poruchy alespoň jednu z uvedených schopností. Tento stav, ve kterém pachatel není schopen rozpoznat protiprávnost svého činu nebo ovládat své jednání, si může požitím nebo aplikací návykové látky přivodit sám, byť i z nedbalosti je trestný pro trestný čin opilství podle ustanovení § 360 TrZ.⁸³

Trestní zákoník zná vedle pojmu nepřičetnosti ještě termín zmenšená přičetnost, kterou se rozumí takový stav, v němž v důsledku duševní poruchy schopnost rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání, je podstatně oslabena, ale není vymizelá. Zmenšená přičetnost zjištěná u pachatele trestného činu nevyklučuje jeho trestní odpovědnost, pouze umožňuje užít vůči pachateli zvláštní postup. V případě mladistvého pachatele při spáchání provinění je upuštěno od uložení trestního opatření za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence podle ustanovení § 12 písm. a) ZSM.⁸⁴

5.2.3 Posuzování rozumové a mravní vyspělosti

ZSM v ustanovení § 5 odst. 1 přinesl modifikaci trestní odpovědnosti mladistvého pachatele zavedením tzv. relativní neboli podmíněné trestní odpovědnosti. Tato odpovědnost je závislá na dosaženém stupni intelektuálního a mravního vývoje mladistvého v době spáchání činu. Trestní odpovědnost mladistvých je podmíněna tedy nejen dosažením stanoveného věku patnácti až osmnácti let, ale také rozumovou a mravní vyspělostí mladistvého pachatele. To znamená zjištění,

⁸² NOVOTNÝ, František, Josef SOUČEK et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 107. ISBN 978-80-7380-291-2.

⁸³ NOVOTNÝ, František, Josef SOUČEK et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 109-110. ISBN 978-80-7380-291-2.

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 62-63. ISBN 978-80-7502-395-7.

zda mladistvý má schopnost mentálně a psychicky chápat smysl a význam svého jednání. Požadavkem dostatečné rozumové a mravní vyspělosti se trestní odpovědnost mladistvých odlišuje od tzv. absolutní trestní odpovědnosti dospělých, kde toto není nutné.⁸⁵

Rozumová a mravní vyspělost má dvě vzájemně se ovlivňující složky, které z hlediska vývoje mladistvého vytváří celek. Jsou jimi složka rozumového vývoje a složka mravního vývoje. Rozumový vývoj charakterizuje postupné individuální nabývání schopnosti pojmového myšlení. Podle úrovně tohoto myšlení je určován stupeň takového vývoje. Mravní vývoj osobnosti mladistvého charakterizuje proces osvojování si norem chování, které platí v daném období rozvoje společnosti. Tyto normy přeměňuje na osobní a morální kvality a vytváří si vlastní systém hodnot, který je v určitém vztahu k hodnotám společnosti, v níž žije.⁸⁶

K posuzování rozumové a mravní vyspělosti podle ustanovení § 5 odst. 1 ZSM jako předpoklad trestní odpovědnosti mladistvých má tato dvě složky, které se vzájemně ovlivňují a tvoří z hlediska vývoje mladistvého nedílný celek. Rozumovou a mravní vyspělost mladistvého je třeba posuzovat jednak ve vzájemných souvislostech obou uvedených složek (nikoliv izolovaně), jednak ve vztahu k obvyklému vývoji mladistvých, přičemž ze zákonné úpravy nevyplývají odlišné podmínky pro stanovení úrovně rozumové vyspělosti a mravní vyspělosti. V obou případech platí, že pouze v odůvodněných pochybnostech podložených konkrétními zjištěními je na místě, aby tato otázka byla řešena na podkladě posudku znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie nebo psychologie“.⁸⁷ K vyšetření duševního stavu a zejména rozumové a mravní vyspělosti mladistvého, se přibírají dva znalci z oboru zdravotnictví, z odvětví psychiatrie se specializací na dětskou psychiatrii a znalec z oboru zdravotnictví nebo pedagogiky, z odvětví psychologie, se specializací na dětskou psychologii.⁸⁸

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 13-14. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 42. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1069/2006 ze dne 27. září 2006

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 42. ISBN 978-80-7400-350-9; Ustanovení § 58 odst. 1 písm. a) ZSM

5.3 Sankcionování mladistvých pachatelů

Nejenom v samotné koncepci a podmínkách problematiky trestní odpovědnosti mladistvých přinesl ZSM významné změny, ale také v problematice sankcionování mladistvých. Jednoznačně bylo výrazné posílení výchovného vlivu zavedením zvláštní kategorie sankcí označené jako výchovná opatření. Tato moderní myšlenka celého zákona k postihu trestné činnosti mladistvých pachatelů, je výrazně odlišena od postihu pachatelů dospělých. Právní úprava ZSM respektuje závazky České republiky vyplývající z Úmluvy o právech dítěte, podle kterých v trestním řízení s dětmi a mladistvými, včetně jejich trestněprávního sankcionování, zacházeno způsobem, který bude rozvíjet jejich smysl pro čest a důstojnost, obnovovat úctu k lidským právům a svobodám, brát na jejich věk a napomáhat k jejich znovuzачlenění a zapojení do prospěšného fungování ve společnosti.⁸⁹

V ustanovení § 9 odst. 1 ZSM je vymezen účel ukládání opatření mladistvým, kterým je zejména výchova a náprava narušených jedinců a jejich sociální integrace a reintegrace, kdy trestní právo je zejména orientováno na budoucnost mladistvých.⁹⁰ Veškerá opatření ukládaná mladistvým mají zejména vytvořit podmínky pro sociální a duševní vývoj mladistvého se zřetelem dosaženého stupně rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého ze kterého pochází. Dále působí hlavně preventivně jako ochrana jeho před škodlivými vlivy prostředí odkud pochází a předcházení dalšímu páčání protiprávnímu jednání.⁹¹

V kapitole základních pojmů jsem vymezil tři kategorie opatření, které ZSM uvádí jako jedinou skupinu sankcí ukládaných mladistvým, přičemž tato představují poměrně odlišné sankce od dospělých pachatelů, kterými jsou tresty a ochranná opatření. Z hlediska efektivity sankcionování trestné činnosti mladistvých

⁸⁹ ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 21-22. ISBN 978-80-7502-131-1.

⁹⁰ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 25-26. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁹¹ ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 32. ISBN 978-80-7502-131-1.

pachatelů je podstatné, že ve svém souhrnu vytvářejí širokou nabídku, která umožňuje zvolení vhodné reakce na spáchané provinění. Účelu ZSM lze dosáhnout i kombinací jednotlivých prvků různých opatření, a to individuálním přístupem v závislosti na okolnostech spáchaného provinění.⁹²

5.4 Restorativní justice

Restorativní justice vychází především z toho, že trestný čin nepředstavuje jen porušení veřejného zájmu, porušení práva a útok na stát, ale jde především o konflikt mezi poškozenou osobou a pachatelem trestného činu. Primárním účelem trestní justice je v nápravě následku spáchaného trestného činu a v kompenzaci poskytované individuálním obětem. Při sankcionování mladistvých pachatelů rámci reparačního cíle je obzvláště důležité, aby mladiství pachatelé viděli a chápali všechny důsledky svého provinění, ale uložení povinnosti odčinit způsobenou újmu může pomoci tento problém odstranit. Jak již bylo uvedeno v ustanovení § 1 odst. 2 ZSM, že účelem uloženého opatření mladistvému by mělo přispět k tomu, aby pachatel podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy způsobené jeho proviněním. Reparační cíl v rámci restorativní justice u mladistvých je ale problematický prvek, protože nepříliš často disponují vlastními finančními prostředky a tato náhrada poškozeným je často omezená.⁹³

Restorativní justice není založena jen na odškodnění oběti a s tím související náprava následků činu a sama o sobě často nemusí být dostačující k provedení účinné intervence. Česká právní úprava trestní odpovědnosti a sankcionování mladistvých má snahu přivést mladistvého pachatele k převzetí zodpovědnosti za své provinění, a to uložení trestu, jeho výkonem a pochopením následků svého činu a uzná, že něco způsobil a pochopil špatnost a důsledky svého jednání.⁹⁴ I pro tyto účely byla zřízena probační a mediační služba, která vykonává dohled

⁹² ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 23-24. ISBN 978-80-7502-131-1.

⁹³ ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 34. ISBN 978-80-7502-131-1.

⁹⁴ ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016, s. 35-36. ISBN 978-80-7502-131-1.

nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným a kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody. Provádí kontroly uložených povinností a omezení, chování odsouzeného ve zkušební době, včetně jeho individuální pomoci, aby vedl řádný život a vyhověl soudu či státnímu zástupci, kteří uložili podmínky k obnově narušených právních i společenských vztahů. Za souhlasu pachatele a poškozeného lze přistoupit k mimosoudnímu řešení sporu a k urovnání konfliktního stavu. Zvláštní pozornost věnuje probační a mediační služba mladistvým i osobám blízkým věku mladistvým, při oboustranném urovnání vztahů mezi pachatelem a obětí i dalším dotčeným osobám, včetně kontroly výkonu uložených opatření.⁹⁵

5.5 Zánik trestní odpovědnosti

Důvody zániku trestní odpovědnosti jsou okolnosti, které nastaly po spáchání trestného činu, resp. provinění, ale dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto, a které způsobují jednou provždy zánik práva státu na potrestání pachatele. Za následek mají, že trestní stíhání pro daný trestný čin není možné zahájit, a pokud bylo trestní stíhání již zahájeno, není možné v něm dále pokračovat. K důvodům zániku trestní odpovědnosti se přihlíží z úřední povinnosti. Státu zaniká uložit pachateli za trestný čin přiměřený trest a odpovídající povinnost přiměřený trest strpět.⁹⁶

Protože nezaniká fakt, že byl spáchán trestný čin, lze vůči pachateli přesto vyvozovat i některé trestněprávní důsledky, jako jsou možnost uložení ochranného opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, případně i některé důsledky např. v podobě odpovědnosti za škodu, odpovědnosti za bezdůvodné obohacení apod.⁹⁷

⁹⁵ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011, s. 193-194. ISBN 978-80-7367-825-8.

⁹⁶ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 19-20. ISBN 80-7201-4-93-5.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 59. ISBN 978-80-7400-350-9.

Zánik trestní odpovědnosti je třeba odlišovat od okolností vylučujících protiprávnost, kterými jsou krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně, v jejichž důsledku je vyloučen důležitý znak trestného činu, a to protiprávnost. Existencí některé z těchto okolností vylučující protiprávnost činu způsobuje, že již od počátku spáchání činu není trestným činem.⁹⁸

V ZSM je zánik trestnosti upraven v ustanovení § 7 o účinné lítosti a v ustanovení § 8 o promlčení trestního stíhání.

5.5.1 Účinná lítost

V ustanovení § 7 ZSM je upravena účinná lítost a je zvláštním důvodem zániku trestní odpovědnosti u mladistvých při spáchání provinění. Trestnost činu spáchaného mladistvým zaniká, pokud mladistvý po spáchání provinění svým jednáním projevuje účinnou snahu po nápravě, dobrovolně odstraní nebo napraví způsobený následek, zejména nahradí způsobenou škodu nebo učiní opatření důležitá k náhradě nebo se jinak pokusí odčinit způsobený následek, a trestný čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozenou osobu nebo pro společnost. Zánik trestnosti provinění mladistvého je dále podmíněno tím, aby se jednalo o trestný čin, na nějž je trestním zákoníkem stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let a není použito snížení trestní sazby podle ustanovení § 31 odst. 1 ZSM.⁹⁹

K uplatnění tohoto institutu je klíčové dobrovolné jednání mladistvého směřující k odstranění nebo napravení způsobeného následku v plném rozsahu.¹⁰⁰ Podmínka dobrovolnosti znamená, že pachatel jedná z vlastní vůle a ne pod tíhou již zahájeného trestního stíhání.¹⁰¹

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 59. ISBN 978-80-7400-350-9.

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 60. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹⁰⁰ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 24. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 70. ISBN 978-80-7502-395-7.

Mladistvý se musí aktivně přičinit o odstranění následků v celém rozsahu, přičemž zákon nevyžaduje, aby se mu to zcela podařilo. Stačí, když se o to alespoň pokusí, nicméně musí ale učinit všechna svá opatření, na co mu jeho síly a možnosti stačí. Pokud poškozený ale nespolupracuje např. neumožní mladistvému vstupu na pozemek, aby napravil své jednání do původního stavu, nelze toto jednání poškozeného mladistvému přičítat k tíži.¹⁰²

Porovnáme-li podmínky zániku trestnosti provinění s obecnou úpravou o účinné lítosti v ustanovení § 33 TrZ, tak mladistvý má rozšířenou možnost dosáhnout výše uvedenými způsoby zániku trestnosti. Dospělým pachatelům zaručuje beztrestnost jen pokud u vybraných trestných činů dobrovolně zamezí, či napraví škodlivý následek, nebo o svém trestném činu učiní oznámení v době, kdy mohlo být zabráněno škodlivému následku. Současně ochraňuje společenské zájmy chráněné trestním zákonem před závažnými následky trestných činů.¹⁰³

5.5.2 Promlčení trestního stíhání

V ustanovení § 8 ZSM je upraven další důvod zániku trestní odpovědnosti, kterým je promlčení trestního stíhání, a který je spojen s uplynutím zákonem stanovené promlčecí doby. Stejně jako u trestných činů dospělých je promlčecí doba v případě provinění mladistvých odstupňována podle závažnosti, avšak u mladistvých je zkrácena zhruba o polovinu.¹⁰⁴ Uplynutím času postupně slábne, až docela zaniká potřeba trestněprávní reakce na trestný čin jak z hlediska generální prevence, kdy nebezpečnost činu se zmenšuje, negativní reakce společenského vědomí slábne a na trestný čin se zapomíná, tak z hlediska prevence individuální, kdy u pachatele, který nespáchal další trestný čin, lze

¹⁰² ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 24. ISBN 978-80-7478-848-2.

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 70. ISBN 978-80-7502-395-7.

¹⁰⁴ ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 27. ISBN 978-80-7478-848-2.

vyslovit domněnku, že se za běhu promlčecí doby napravil a není potřeba mu ukládat trest.¹⁰⁵

Trestnost činu zaniká uplynutím promlčecí doby:

- ❖ jde-li o provinění, na které trestní zákoník stanoví výjimečný trest, činí promlčecí doba deset let;
- ❖ jde-li o provinění s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let je promlčecí doba pět let;
- ❖ u ostatních provinění je promlčecí doba stanovena na tři roky.¹⁰⁶

Promlčecí doba zásadně počíná běžet od okamžiku ukončení spáchaného provinění. Pokud se bude jednat o provinění pokračující, trvajícím nebo hromadné, bude promlčecí doba běžet až od okamžiku, kdy bylo provinění ukončeno. Pro běh promlčecí doby je rozhodná doba ukončení, pokud je znakem skutkové podstaty účinek, pak promlčecí doba počíná běžet od vzniku účinku, a to podle věty první v ustanovení § 34 odst. 2 TrZ. Účinkem se rozumí změna způsobená na předmětu útoku. U provinění, jejichž znakem je újma na zdraví nebo majetková škoda, je za okamžik spáchání činu považován vznik škody. Stejně platí i u těžšího účinku. U přípravy provinění začíná promlčecí doba od okamžiku, kdy mladistvý ukončil přípravné jednání a u pokusu provinění pak od okamžiku, kdy skončil jednání bezprostředně směřující k dokonání provinění.¹⁰⁷

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004, s. 22. ISBN 80-7201-4-93-5.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 65. ISBN 978-80-7400-350-9.

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011, s. 68. ISBN 978-80-7400-350-9.

6 Zahraniční právní úpravy trestní odpovědnosti mladistvých

Kriminalita mladistvých v současné době působí v evropské společnosti rostoucí znepokojení, a proto je neustále terčem mezinárodního zkoumání. Mladí lidé mají často velký vliv na chování dospělých, zejména negativní pohled a podněcuje společnost k nepříznivému pohledu na mladistvé. Vzhledem ke kriminalitě mladistvých žádá evropská společnost efektivní odpověď, která bude především v prevenci, trestně-výchovných opatřeních a sociální integraci a reintegraci těchto mladých osob. Evropská unie tomuto věnuje velkou pozornost, a to nejen na pohled současné ohrožené populace nezletilých a mladistvých, ale rovněž preventivně na budoucí zabránění kriminalitě dospělých.¹⁰⁸

Každá země EU má svou definici kriminality mládeže, která vychází z několika faktorů, a to v závislosti na historických, sociálních, kulturních a politických aspektech daného státu. Odlišnosti v jednotlivých právních úpravách se projevují v rozdílné dolní věkové hranici počátku trestní odpovědnosti, která se pohybuje mezi sedmi a šestnácti let. Naopak shoda mezi zeměmi EU panuje v horní hranici trestní odpovědnosti, která je osmnáct let, i když některé země uplatňují v různé míře a podle okolností daného případu věkovou hranici jednadvaceti let věku. Jsou to státy Rakousko, Německo, Řecko, Itálie, Nizozemsko a Portugalsko.¹⁰⁹ Větší rozdíly panují, pokud jde o spodní věkovou hranici trestní odpovědnosti, např. ve Skotsku platí hranice osm let, v Anglii a Walesu, Kypru a Maltě platí hranice deset let, v Irsku a Nizozemsku dvanáct let, ve Francii, Polsku a Řecku je to třináct let, v Bulharsku, Itálii, Rakousku, Německu, Maďarsku a na Slovensku platí hranice čtrnáct let, v Dánsku, Finsku, Norsku a ve Švédsku platí dolní věková hranice trestní odpovědnosti stejně jako v České republice patnáct let. V Portugalsku a Španělsku je dolní věková hranice trestní odpovědnosti šestnáct let a v Belgii a Lucembursku je osmnáct let.¹¹⁰

¹⁰⁸ Úřední věstník Evropské unie. *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Prevence kriminality mladistvých. Způsoby kriminality mladistvých a úloha systému spravedlnosti mladistvých v Evropské unii.* 2006/C 110/13 ze dne 15.03.2006, s. C 110/75.

¹⁰⁹ Úřední věstník Evropské unie. *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Prevence kriminality mladistvých. Způsoby kriminality mladistvých a úloha systému spravedlnosti mladistvých v Evropské unii.* 2006/C 110/13 ze dne 15.03.2006, s. C 110/75.

¹¹⁰ Snížení hranice trestní odpovědnosti. CEVRO. *Čtrnáctideník* č. 8/2010 [cit. 15.02.2022] [online]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/217408/219609_D_cs_14denik_2010_8.pdf

V problematice zacházení s mládeží se rozlišují dva základní modely, a to model sociální a justiční. Sociální model je zaměřený na potřeby mládeže a vliv prostředí kde vyrůstá. V tomto modelu zastávají důležitou roli sociální pracovníci a psychologové. Teorie, na nichž je model vypracován, spočívají zejména v tvrzení, že protiprávní jednání souvisí se sociálními a psychickými nedostatky, které neodstraní rozhodnutí státu v podobě trestu. Důležité je provést analýzu problému dítěte či mladistvého a výsledkem přizpůsobit plán léčby. Justiční model naproti tomu dovoluje zakročit pouze při spáchání protiprávního jednání, kdy na výchovných potřebách nezáleží, nejdůležitějším zájmem řízení je samotný trestný čin. V justičním modelu začíná trestní odpovědnost až při porušení samotných trestních norem. V žádné zemi se ale neseťkáme s výše uvedenými modely zacházení s mládeží samostatně, tyto modely se vzájemně prolínají a kombinují.¹¹¹

V dalších podkapitolách nastíním problematiku v sousedních zemích, které hraničí s naším státem, a to Německa, Rakouska a Slovenska, ve kterých je uplatňován justiční model trestního zákonodárství.

6.1 Německo

Německá právní úprava zacházení s delikventní mládeží je velice podobná české úpravě nad mládeží. Trestní odpovědnost mládeže, sankce i řízení ve věcech mládeže jsou upraveny zejména ve speciálním zákoně o soudnictví ve věcech mládeže z roku 1953 (*Jugendgerichtsgesetz, BGBl. I S. 750 dále jen „JGG“*). Tento zákon ale není jediným právním předpisem upravující uvedenou problematiku, touto se též v Německu zabývá zákon o pomoci dětem a mládeži z roku 1990.¹¹²

Dolní hranice trestní odpovědnosti v Německu začíná překročením věku čtrnácti let a děti mladší, které tuto hranici nepřekročily, nejsou vůbec trestně odpovědné.

¹¹¹ KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích. *Státní zastupitelství*, 2008, č. 5, s. 36-37. ISSN 1214-3758.

¹¹² HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 77. ISBN 978-80-7400-450-6.

Pokud se děti do čtrnácti let dopustí protiprávního jednání, mohou být vůči nim nebo vůči jejich rodičům užita opatření německého občanského zákoníku směřujících k zajištění blaha dětí. Jedná se např. o napomenutí, zákazy, příkazy apod. Nejzávažnějším opatřením je odejmutí dítěte z rodiny a zbavení rodičovských práv.¹¹³

Zákon JGG v Německu uplatňuje na osoby, které dovršily čtrnáct let a nepřekročily jednadvacet let svého věku dvě věkové kategorie:

- ❖ mladistvé – osoby, které překročily věk čtrnáct let a nedovršily osmnáct let svého věku. Tito jsou podle JGG trestně odpovědní pouze v případě dostatečné osobnostní zralosti, která se určuje podle stupně mravního a duševního vývoje dítěte.
- ❖ mladé dospělé – osoby, které překročily věk osmnáct let a nedovršily jednadvacet let svého věku.¹¹⁴

Stejně jako v ČR lze i v Německu shledat mladistvé a mladé dospělé trestně odpovědné pouze za činy, které jsou za trestné označeny v zákoně a jsou trestné i pro dospělé. Trestný čin mladistvého či mladého dospělého je JGG označen pojmem provinění.¹¹⁵

Trestní odpovědnost mladistvých v Německu je podmíněna překročením věkové hranice čtrnácti let a dosažením dostatečné zralosti. Tato zralost se určuje podle určitého stupně mravního a duševního vývoje dítěte. V JGG je vymezena trestní odpovědnost jako relativní. Právní úprava vychází z myšlenky, že použití trestního práva mládeže má především zabránit další trestné činnosti mladistvého. Přednost mají výchovná opatření před sankcemi, která se užijí skutečně až jako ultima ratio.¹¹⁶ Cílem trestněprávní legislativy Německa je znovuzřízení mladistvých do společnosti a prevence dalšího páchání trestné činnosti. Tímto se dosahuje zejména výchovně-vzdělávacím charakterem sankcí a opatření.

¹¹³ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 77-78. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹¹⁴ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 78. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹¹⁵ ZEŽULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 111. ISBN 80-210-1643-4.

¹¹⁶ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 78. ISBN 978-80-7400-450-6.

Prioritou je minimální intervence, kdy trest a je považován až za poslední možnost a přednost má mediace a restorativní justice. Konflikty mezi mladistvými pachateli a oběťmi jsou řešeny mimosoudně.¹¹⁷

6.2 Rakousko

Česká republika má s Rakouskem společnou historii a kulturu. Blízko má též speciální právní úpravou ve věcech mládeže, které se stala významnou inspirací českých zákonodárců při ZSM z roku 2003.¹¹⁸

V Rakousku je trestní právo upraveno speciálním zákonem o soudnictví nad mládeží („*Jugendgerichtsgesetz BGBl 1988/599*“ dále jen „rJGG“). Základním principem tohoto zákona je speciální prevence, což znamená, že základním účelem použití tohoto trestního práva je odvrácení mladistvého pachatele od páchaní další trestné činnosti, a to má vždy přednost před ostatními účely trestání. Rakouské právo vychází z filozofie restorativní justice, která klade za cíl na mladistvé působit přednostně výchovně, než je trestat, obdobně jako český ZSM.¹¹⁹

Rakousko na rozdíl od České republiky má dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti čtrnáct let a horní věkovou hranici spojenou s dovršením osmnácti let. Toto platí v Rakousku od roku 2001, kdy byla přijata novela zákona o soudnictví nad mládeží, která snížila horní věkovou hranici trestní odpovědnosti u mladistvých z devatenácti na současných osmnáct let. Novela rJGG tak reagovala na skutečnost, že se v Rakousku snížil věk plnoletosti a v souvislosti s tím pak byla do zákona zahrnuta kategorie mladých dospělých.¹²⁰

¹¹⁷ BALTAG, Tereza, Nora HOCHLOVÁ a Lucie MYŠKOVÁ. *Porovnání systémů péče o delikventní děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvatsku*. 1. vydání Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017, s. 56. ISBN 978-80-7481-203-3.

¹¹⁸ VÁLKOVÁ, Helena a Jana HULMÁKOVÁ. (Ne)odpovědnost mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže de lege lata i de lege ferenda. *Státní zastupitelství*, 2007, č. 5, s. 43. ISSN 1214-3758.

¹¹⁹ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 92. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹²⁰ KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. Trestní právo nad mládeží v Rakousku. *Státní zastupitelství*, 2007, č. 5, s. 49-50. ISSN 1214-3758.

rJGG vymezuje tři věkové kategorie:

- ❖ nedospělí – je to první kategorie, u které děti dosud nedovršily čtrnáct let a tudíž nejsou trestně odpovědné. V případě, že se dopustí nedospělí činu jinak trestného a zároveň je ohrožen jejich vývoj, je možné jim uložit opatření dle rodinného práva či předpisů sociálně právní ochrany dětí.¹²¹
- ❖ mladiství – je druhou kategorií, u které osoby dovršily čtrnáct let a současně nepřekročily osmnáct let svého věku. Jednou z podmínek jejich trestní odpovědnost je podmíněna dostatečnou zralostí. Mladistvý, který je neobvykle zbrzděn ve vývoji a nerozpozná protiprávnost svého činu nebo podle takového rozpoznání jednal, není trestně odpovědný. Současně se zralostí je zde § 4 odst. 2 bod 2 rJGG, který zakotvuje další důvod vyloučení trestní odpovědnosti mladistvého. Vztahuje se na případy, kdy mladistvý v době činu nedovršil 16 let a spáchal přečin, jehož maximální hranice trestní sazby činí tři roky, přičemž nejde o těžké zavinění a k odvrácení mladistvého od páčání trestné činnosti není nutné užít trestního práva.¹²²
- ❖ mladí dospělí – je třetí kategorií osob, které v době spáchání trestného činu dovršily osmnáct let a nepřekročily jednadvacet let. Dopustí-li se mladý dospělý trestného činu, tak se užije zvláštních ustanovení rJGG, která modifikují ustanovení trestního zákona zejména v oblasti sankcí. Tyto osoby jsou posuzované jako dospělí pachatelé s určitými zmírněními. V současné době u této kategorie nejsou možnosti aplikace trestního práva pro mladistvé v Rakousku tak rozsáhlé a uplatňují se shodná s dospělými, jsou zde ale reformní tendence snažící se o komplexní úpravu. Již nyní jsou v oblasti sankcí potřeba speciální zacházení s mladistvými s ohledem na jejich psychický a sociální vývoj, který v tomto věku není většinou ještě zcela dokončen.¹²³

¹²¹ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 92. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹²² HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 92. ISBN 978-80-7400-450-6.

¹²³ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 96-97. ISBN 978-80-7400-450-6.

6.3 Slovensko

Na Slovensku neexistuje právní úprava, která by speciálně upravovala problematiku trestní odpovědnosti a řízení ve věcech mládeže. Trestní odpovědnost mladistvých upravuje Trestný zákon č. 300/2005 Z. z., (dále jen STZ) platný od 02.07.2005, účinný od 01.01.2022. Dolní hranice trestní odpovědnosti je stanovena ustanovením § 22 odst. 1 STZ, kde je uvedeno, že není trestně odpovědná osoba, která je mladší čtrnácti let svého věku, a to v době spáchání činu.

V tomto zákoně je výjimka, která ze všeobecně stanovené trestní odpovědnosti uvedená v ustanovení § 22 odst. 2 STZ, že trestní odpovědnost za trestný čin sexuálního zneužívání podle ustanovení § 201 STZ vzniká až dosažením patnáctého roku věku.

Za mladistvého se pak podle ustanovení § 94 odst. 1 STZ, považuje „osoba, která je starší čtrnácti let svého věku, a ještě nedovršila osmnácti let věku, a to v době spáchání činu. V ustanovení § 95 odst. 1 STZ je k tomuto doplněno, že mladistvý, který v době spáchání trestného činu nepřekročil patnáct let svého věku a není na dostatečné úrovni rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost a ovládat své jednání, není trestně odpovědný. Slovenský trestní zákon nejen že snížil hranici trestní odpovědnosti na čtrnáct let, ale taktéž zakotvil kombinaci relativní trestní odpovědnosti pro osoby ve věku čtrnáct až patnáct let a absolutní, resp. plnou trestní odpovědnost pro mladistvé nad patnáct let. To znamená, že otázka rozumové a mravní vyspělosti se obligatorně zkoumá u osob ve věku od čtrnácti do patnácti let a u osob ve věku od patnácti do osmnácti pouze fakultativně.¹²⁴ V ustanovení § 127 odst. 2 STZ je definována osoba blízká věku mladistvých, kterou je osoba, která dovršila osmnácti let a nepřekročila jednadvaceti let svého věku. Jedinou modifikací plynoucí pro tuto věkovou kategorii osob je pouze to, že jde o polehčující okolnost podle ustanovení § 36 písm. d) STZ.¹²⁵

¹²⁴ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 52. ISBN 978-80-7380-371-1.

¹²⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013, s. 120. ISBN 978-80-7400-450-6.

Novela STZ přinesla na jedné straně rozšíření okruhu trestně odpovědných pachatelů a zpřísnění trestní politiky vůči mladistvým a na druhé straně se ale rozšířila možnost upuštění od potrestání se současným posílením výchovné funkce trestního práva. K odsouzení a potrestání mladistvých by mělo docházet jen v případech, pokud uložení výchovného opatření bylo neúčinné nebo vzhledem ke spáchanému trestnému činu by bylo i nedostatečné. Předpokládá se, že za stejných podmínek uložení a výkonu trestu, se může za konkrétních podmínek dosáhnout i výchovného a ochranného opatření, a to i samotným průběhem trestního stíhání mladistvého. Konkrétními podmínkami jsou projev lítosti a účinná snaha o nápravu, který může mít stejný účinek jako uložení a výkon trestu. Účelem trestu uloženého mladistvému je vedení k řádnému životu, předcházení další protiprávní činnosti a přiměřená ochrana samotné společnosti, přičemž sankce jsou zásadně výchovného charakteru.¹²⁶

V souvislosti s výchovným účelem trestání, preferuje STZ ukládání sankcí nespojených s trestem odnětí svobody. Zákonodárce předpokládá uložení trestů v pořadí: trest povinné práce, peněžitý trest, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněně odložený, trest odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu s probačním dohledem a trest odnětí svobody, který se vykoná, přičemž odnětí svobody se uloží (prostředkem *ultima ratio*) jen ve výjimečných závažných případech a mírnější opatření jsou neúčinné s ohledem na závažnost trestného činu.¹²⁷ Uložením trestu mladistvému je myšlenka obnovení narušených sociálních vztahů a začlenění mladistvého zpět do rodinného a sociálního prostředí. Tímto vstupuje do popředí koncepce restorativní justice, která se snaží nejslibnějším způsobem předcházet recidivě kriminality mládeže a napravit způsobenou újmu vzniklé trestním činem, resp. vážně projevit snahu o alespoň částečnou náhradu deliktem způsobených následků.¹²⁸

¹²⁶ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestné činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 54-55. ISBN 978-80-7380-371-1.

¹²⁷ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestné činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 58. ISBN 978-80-7380-371-1.

¹²⁸ VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestné činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 58. ISBN 978-80-7380-371-1.

7 Úvahy de lege lata a de lege ferenda

Speciální právní předpis ZSM v České republice významně změnil a doplnil právní úpravu trestní odpovědnosti mladistvých, jejich sankcionování a také řízení ve věcech mladistvých. Problematika mládeže byla odedávna obsažena v obecném právním předpisu společně s trestním právem dospělých. Myslím si, že shrnutím této problematiky do samostatného právního předpisu je dobré řešení kategorie mladistvých. Tato věková kategorie je specifická a je důležité její jednání posuzovat odlišným způsobem než u dospělých, stejně tak i případné udělování sankcí či jiných opatření se řídí zvláštními zásadami vymezenými v tomto zákoně. Samotná restorativní justice, na jejímž základě je zákon postaven, je podle mého názoru rovněž velice pozitivní. Současný ZSM umožňuje dostatek adekvátních reakcí na provinění, které páchají mladistvé osoby. V rámci restorativní justice dává tento zákon možnosti k nápravě mladistvých bez užití prostředků trestní represe.

Na základě těchto úvah je zde otázka věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých, jejíž dolní hranice je v současné době spojována s překročením patnácti let věku osoby a horní je dána dovršením osmnáctým rokem věku osoby. V samotné společnosti, a i mezi zákonodárci není shodný názor na úpravu věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých v České republice. Snížením věkové hranice na čtrnáct let, protože dochází k stupňující se brutalitě a recidivě dětských pachatelů a též na základě kladných zkušeností okolních států s nižší věkovou hranicí trestní odpovědnosti anebo ponecháním na současné hranici patnácti let, aby nedošlo k ohrožení vývoje dítěte. Může dojít k vedlejším nepředpokládaným negativním či pozitivním účinkům trestní represe. Sankce může naplnit svůj účel a pozitivně osobnost mladistvého ovlivnit k řádnému životu nebo může nastartovat jeho kriminální kariéru, z důvodu křivdy jim způsobenou sankcí.

Protože v České republice je hranice patnácti let považována za určitý mezník v dospívání dětí, zejména je spojena s ukončením základní školní docházky, obdržením občanského průkazu ale i možností uzavřít pracovní vztah, tak se přikláním k zachování dolní věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých na patnáct let. U zvláště závažných zločinů např. trestné činy proti životu a zdraví

páchanými dětmi ve věku čtrnácti let, bych navrhl dolní věkovou hranici u mladistvých čtrnáct let a zavedení přísnějších sankcí, a to zejména u recidivistů. Naopak u přečinů např. majetkové trestné činy páchanými mladistvými ve věku patnácti let, bych nepovažoval za provinění, ale zařadil bych je na úroveň přestupkového jednání.

Dále bych v České republice zavedl kategorii mladých dospělých, která se nachází v okolních zahraničních právních úpravách. V české právní úpravě je v současné době již zaveden věk blízký věku mladistvého, který se považuje za polehčující okolnost, avšak není definována přesná věková hranice. Zpravidla se jedná o osoby ve věku devatenáct až dvacet let, výjimečně až v jednadvaceti let věku. Myslím si, že by se mohlo pro tuto věkovou kategorii přistoupit více k individuálním preventivním postihům, a to s ohledem na případný vývoj samotné osobnosti mladistvé osoby, který může být neukončený. Horní hranici plné trestní odpovědnosti bych pak zvolil na jednadvacet let shodně s právní úpravou např. v Rakousku či Německu, a to již bez žádné polehčující okolnosti.

Závěr

Závěrem bych chtěl sdělit, že cílem mé práce bylo poskytnout celkový pohled na komplexní právní úpravu soudnictví ve věcech mládeže a zejména podmínky upravující trestní odpovědnost mladistvých pachatelů za spáchání trestného činu, kterým je provinění.

V úvodní kapitole jsem stručně shrnul postupný vývoj trestního zákonodárství nad mládeží od historie po současnou právní úpravu, kterým je zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Přijetím tohoto zákona se Česká republika zařadila mezi zahraniční právní systémy, které upřednostňují oddělenou samostatnou právní úpravu problematiky soudnictví nad mládeží. Důležité bylo jednoznačně posílit výchovný účel sankcionování mladistvých s ohledem na jejich neukončený duševní a sociální vývoj a omezení trestní represe. Mladiství jsou specifickou věkovou skupinou, se kterou je třeba jednat odlišně od dospělých. Celé řízení s mladistvými se řídí zákonem danými zásadami, které jsem uvedl v další kapitole. Dále jsem vymezil základní pojmy této problematiky a úzce jsem se věnoval základům kriminality mladistvých.

Tématem mé práce je trestní odpovědnost mladistvých. Této problematice jsem se věnoval v další části mé práce, a to jak v obecné rovině, tak následným rozbohem dílčích aspektů a rozdílů odpovědnosti mladistvých od odpovědnosti dospělých. Vedle spáchání provinění v určitém věku spadajícím do vymezené hranice a příčetnosti, musí být v případě mladistvého splněna podmínka dostatečné rozumové a mravní vyspělosti. V další kapitole jsem provedl komparaci české právní úpravy trestní odpovědnosti mladistvých s německou, rakouskou a slovenskou právní úpravou. Zde mě zaujalo snížené dolní věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých na čtrnáct let věku a zařazení další věkové kategorie tzv. mladých dospělých do jednadvaceti let věku.

V závěrečné kapitole jsem zhodnotil platnou právní úpravu v ČR de lege lata a de lege ferenda. Navrhl jsem snížení dolní věkové hranice u mladistvých, při spáchání těch nejzávažnějších trestných činů, včetně přísnějšího trestání

mladistvých recidivistů, naopak u méně závažných majetkových trestných činů tyto považovat za přestupkové jednání. Dále bych byl zastáncem zařazení kategorie mladých dospělých i do českého právního systému, protože některé tyto osoby nemají zcela dokončený vývoj v dospělou osobu s plnou trestní odpovědností.

Seznam použité literatury

Monografie:

BALTAG, Tereza, Nora HOCHLOVÁ a Lucie MYŠKOVÁ. *Porovnání systémů péče o delikventní děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvatsku*. 1. vydání Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017. ISBN 978-80-7481-203-3.

GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-450-6.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3.

JELÍNEK, Jiří a Dita MELICHAROVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání Praha: Linde Praha a.s., 2004. ISBN 80-7201-4-93-5.

MUSIL, Jan. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-602-1.

NOVOTNÝ, František, Josef SOUČEK et al. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.

ROZUM, Jan. *Právní úprava trestního soudnictví nad mládeží v Československu z roku 1931*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. ISBN 80-86008-16-9.

STRAUS, Jiří et al. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vydání Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9.

ŠČERBA, Filip a Bronislava COUFALOVÁ. *Efektivita sankcionování mladistvých*. 1. vydání Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-131-1.

ŠUBRT, Milan. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vydání Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. ISBN 978-80-7251-333-8.

VÁLKOVÁ, Helena a Frieder DÜNKEL. *Trestní zákonodárství nad mládeží v historické a srovnávací perspektivě*. I. vydání Praha: LEGES, 1992. ISBN 80-85638-00-2.

VRÁBLOVÁ, Miroslava. *Kriminologické a trestnoprávní aspekty trestné činnosti mládeže*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-371-1.

ZBORNÍK, František, Petr KOTULAN a Jan ROZUM. *Trestní soudnictví nad mladistvými v ČR a zahraničí*. 1. vydání Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. ISBN 80-86008-27-4.

ZEZULOVÁ, Jana. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. 1. vydání Masarykova univerzita v Brně, 1997. ISBN 80-210-1643-4.

ŽATECKÁ, Eva a Milana HRUŠÁKOVÁ. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-848-2.

Časopisecké články:

KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. Trestní právo nad mládeží v Rakousku. *Státní zastupitelství, 2007, č. 5, s. 36 a 37*. ISSN 1214-3758.

KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích. *Státní zastupitelství, 2008, č. 5, s. 49 a 50*. ISSN 1214-3758.

VÁLKOVÁ, Helena. Soudnictví ve věcech mládeže optikou poslední implementační novely. *Trestněprávní revue*. 2019, roč. 18, č. 10, s. 199–201. ISSN 1213-5313.

VÁLKOVÁ, Helena a Jana HULMÁKOVÁ. (Ne)odpovědnost mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže de lege lata i de lege ferenda. *Státní zastupitelství*, 2007, č. 5, s. 43. ISSN 1214-3758.

Zákonná úprava:

Zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží, ze dne 11. března 1931.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů v posledním znění.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád v posledním znění.

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon v posledním znění.

Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok v posledním znění.

Judikatura:

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Td 4/2018 ze dne 24. ledna 2018.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 128/2012 ze dne 22. února.2012.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1069/2006 ze dne 27. září 2006.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře sp. zn. 14 To 130/2004 ze dne 15. dubna 2004.

Úřední věstník Evropské unie. *Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Prevence kriminality mladistvých. Způsoby kriminality*

mladistvých a úloha systému spravedlnosti mladistvých v Evropské unii. 2006/C 110/13 ze dne 15.03.2006.

Elektronické zdroje:

Snížení hranice trestní odpovědnosti. CEVRO. Čtrnáctideník č. 8/2010 [cit. 15.02.2022] [online] Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/217408/219609_D_cs_14denik_2010_8.pdf.

Statistické přehledy kriminality za rok 2021 - Policie České republiky. [cit. 09.02.2022] [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Statistika kriminality mladistvých (Zdroj: www.policie.cz)	29
--	----